WIKIPEDIE

Velociraptor

Velociraptor byl rod poměrně malého teropodního dinosaura, patřícího mezi dravé dromeosauridy. Byl zástupcem skupiny velociraptorinů, menších "srpodrápých" teropodů, obývajících severní kontinenty v období pozdní křídy. Blízcí příbuzní tohoto rodu žili na území východní Asie i Severní Ameriky.[1]

Obsah

Areál a doba rozšíření

Popis

V populární kultuře

Unikátní objev

Paleobiologie

Nový druh

Reference

Externí odkazy

Velociraptor

Stratigrafický výskyt: Svrchní křída, asi před 75 až 71 miliony let

Moderní rekonstrukce druhu *Velociraptor mongoliensis*

Vědecká klasifikace

Říše	živočichové (Animalia)
Kmen	strunatci (Chordata)
Třída	plazi (Sauropsida)
Nadřád	dinosauři (Dinosauria)
Řád	plazopánví (Saurischia)
Podřád	Theropoda
Čeleď	Dromaeosauridae
Podčeleď	Velociraptorinae
Rod	***Velociraptor*** Osborn, 1924

Binomické jméno

Velociraptor mongoliensis
Velociraptor osmolskae

Synonyma

- *Ovoraptor djadochtari*

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Areál a doba rozšíření

Tento malý teropod žil v období svrchní křídy (geol. stupeň pozdní kampán až raný maastricht), asi před 75 až 71 miliony let, na území dnešního Mongolska. Jeho fosilní pozůstatky formálně popsal známý americký paleontolog Henry Fairfield Osborn v roce 1924.[2]

Popis

Velociraptor byl jen asi 1,5 až 2,1 metru dlouhý a zaživa vážil kolem 20 až 25 kilogramů.[3][4][5] Výškou hřbetu nepřesáhl zhruba 80 cm a dosahoval tedy velikosti statného psa. Byl každopádně podstatně menší, než jak je zpodobňován například ve filmu *Jurský park* (tam velikostně odpovídal spíše rodu *Deinonychus*). Měl drobné ostré zuby a "srpovitý" dráp na noze o délce kolem 6,5 centimetru. Alespoň na části těla byl nepochybně opeřený (paže). *Velociraptor* pravděpodobně žil a lovil v menších smečkách, zabíjel malé a středně velké obratlovce a mláďata jiných dinosaurů, např. tehdy hojného rohatého dinosaura druhu

Protoceratops andrewsi. Mnohem větším příbuzným velociraptora byl například *Utahraptor* objevený v USA. Je pravděpodobné, že by v dnešní době mohl být nebezpečný i člověku[6]. V roce 2007 byla odhadnuta maximální rychlost běhu velociraptora (u jedince s hmotností 20 kg) na 10,8 m/s (38,9 km/h).[7]

V populární kultuře

Tento dinosaurus je známý především díky své záporné „roli“ dravého zabijáka ve velkofilmu *Jurský park* z roku 1993 (i jeho třech pokračování a také ve filmu Jurský svět). V tomto filmu byl velociraptor ve svých charakteristikách prezentován dosti přehnaně (dvakrát větší než ve skutečnosti, neuvěřitelně inteligentní, bleskově rychlý, s nekonečným apetitem). Důvodem je prostá skutečnost, že filmový velociraptor byl vytvořen (https://en.wikipedia.org/wiki/Biological_issues_in_Jurassic_Park#Velociraptor) podle svého severoamerického příbuzného, mohutnějšího rodu *Deinonychus* (v době natáčení filmu panovala mezi některými vědci domněnka, že se jedná o stejný rod). Objevuje se také například v pseudo-dokumentárním cyklu *Dinosaur Planet* z roku 2003, v díle seriálu Putování s dinosaury: Gigantičtí ještěři a kameo hraje také v Putování s dinosaury: Monstra pravěkých oceánů, kde na začátku pronásleduje hlavního hrdinu. Mládě *Velociraptora* se objevuje také ve čtvrté epizodě třetí řady britského sci-fi seriálu Pravěk útočí.

Unikátní objev

V roce 1971 objevila skupina polsko-mongolských paleontologů dvě do sebe zaklesnuté kostry dinosaurů - právě velociraptora a býložravého protoceratopse. Jde o unikátní nález dinosaurů, zachovaných a pohřbených v momentě vzájemného souboje. Jde o doklad predátorského chování velociraptorů i jiných dromeosauridů[8][9]. Podobný nález byl oznámen roku 2010 a sestává z fragmentárních pozůstatků protoceratopse s jasně patrnými rýhami po zubech velociraptora. Dravec zde zřejmě hodoval na mršině protoceratopse a ztratil při tom dva své zuby, rovněž dochované jako zkameněliny.[10][11]

Skutečná velikost velociraptora byla výrazně menší, než ve filmu *Jurský Park*

Paleobiologie

Model hlavy velociraptora

V roce 2007 byla publikována vědecká studie, která dokazuje přítomnost pernatého pokryvu těla u tohoto dinosaura. Na základě ulnárních papil na kostech je jisté, že tito dinosauři byli alespoň na končetinách vybaveni pernatým integumentem. Ze studie loketní kosti vyplývá, že mohl mít 14 loketních letek. Je to potvrzení toho, co se již dlouhou dobu předpokládalo.[12]

Výzkum z roku 2020 prokázal, že tito malí teropodi měli velmi dobrý sluch a dokázali díky němu detekovat kořist na velké vzdálenosti.[13]

Nový druh

Dlouho byl znám pouze jeden druh velociraptora (*V. mongoliensis*). V roce 1999 bylo však belgicko-čínskou expedicí získáno množství lebečního materiálu, patřícího zjevně jinému druhu rodu *Velociraptor*. V roce 2008 byl na základě tohoto nálezu popsán nový druh velociraptora, *Velociraptor osmolskae* z oblasti Vnitřního Mongolska (souvrství Bayan Mandahu, Čína)[14].

Reference

1. https://dinosaurusblog.com/2020/04/16/posledni-z-velociraptoru/
2. https://dinosaurusblog.com/2019/09/30/co-skutecne-vime-o-velociraptorovi/
3. Holtz, Thomas R., Jr.; Rey, Luis V. (2007). *Dinosaurs: The Most Complete, Up-to-Date Encyclopedia for Dinosaur Lovers of All Ages* (Aktualizovaný internetový dodatek (http://www.geol.umd.edu/~tholtz/dinoappendix/HoltzappendixWinter2011.pdf)). New York: Random House. ISBN 978-0-375-82419-7.
4. Paul, G. S. (2010). *The Princeton Field Guide to Dinosaurs*. Princeton University Press, str. 137 (anglicky)
5. Nicolás E. Campione, David C. Evans, Caleb M. Brown, Matthew T. Carrano (2014). Body mass estimation in non-avian bipeds using a theoretical conversion to quadruped stylopodial proportions. *Methods in Ecology and Evolution.* doi:10.1111/2041-210X.12226 (https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/2041-210X.12226)
6. https://dinosaurusblog.com/2012/09/26/slavne-americke-expedice-do-mongolska/
7. Sellers, W. I. & Manning, P. L. (2007). "Estimating dinosaur maximum running speeds using evolutionary robotics". *Proc. R. Soc. B. The Royal Society.* **274** (1626): 2711–6. doi:10.1098/rspb.2007.0846 (http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/274/1626/2711)
8. SOCHA, Vladimír. **Dinosauři zamrzlí v čase**. *OSEL.cz* [online]. 4. března 2009. Dostupné online (http://www.osel.cz/4274-dinosauri-zamrzli-v-case.html). (česky)
9. https://www.darwinsdoor.co.uk/specimenspotlights/dinosaur-fight-club.html
10. https://dinosaurusblog.com/2010/04/19/845418-velociraptor-znovu-usvedcen/
11. R. Barsbold (2016). “The Fighting Dinosaurs”: The position of their bodies before and after death. *Paleontological Journal* **50**(12): 1412–1417; doi: 10.1134/S0031030116120042
12. Alan H. Turner, Peter J. Makovicky, Mark A. Norell: *Feather Quill Knobs in the Dinosaur Velociraptor*, *Science*, **317**, 1721 (2007)
13. J. Logan King, Justin S. Sipla, Justin A. Georgi, Amy M. Balanoff & James M. Neenan (2020). The endocranium and trophic ecology of *Velociraptor mongoliensis*. (https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/joa.13253) *Journal of Anatomy.* doi: https://doi.org/10.1111/joa.13253
14. Godefroit, P. et al., 2008: A new species of *Velociraptor* (Dinosauria: Dromaeosauridae) from the upper cretaceous of northern China. *Journal of Vertebrate Paleontology* **28** (2): 432–438.

Externí odkazy

- Obrázky, zvuky či videa k tématu **Velociraptor** ve Wikimedia Commons
- Galerie **Velociraptor** ve Wikimedia Commons
- Článek *Co bylo špatně na velociraptorech z Jurského parku?* (https://dinosaurusblog.com/2009/10/27/818735-co-bylo-spatne-na-velociraptorech-z-jurskeho-parku/) (česky)

- Článek na webu *Natural History Museum* (http://www.nhm.ac.uk/discover/velociraptor-facts.html) (anglicky)
- Článek o velociraptorovi na webu *Dinomuseum.ca* (https://dinomuseum.ca/2018/12/04/the-real-velociraptor/) (anglicky)
- SOCHA, Vladimír. **Co skutečně víme o velociraptorovi**. *OSEL.cz* [online]. 30. září 2019. Dostupné online (http://www.osel.cz/10796-co-skutecne-vime-o-velociraptorovi.html). (česky)

Citováno z „https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Velociraptor&oldid=18854650“

Stránka byla naposledy editována 20. 7. 2020 v 10:28.

Text je dostupný pod licencí Creative Commons Uveďte autora – Zachovejte licenci, případně za dalších podmínek. Podrobnosti naleznete na stránce Podmínky užití.